

ПРИКАРПАТСЬКА ЦИВІЛІСТИЧНА ШКОЛА: 30 РОКІВ ПОСТУПУ ТА ЗРОСТАННЯ

**Матеріал підготувала Зозуляк Ольга,
докторка юридичних наук, професорка,
головна наукова співробітниця
Лабораторії проблем корпоративного права
імені акад. В. В. Луця
Науково-дослідного інституту приватного права
і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України**

DOI: 10.69724/2786-8834-2024-2-2-233-242

У сучасній доктрині приватного права досить часто та різноаспектно висвітлюються здобутки українських наукових цивілістичних шкіл, аналізується сучасний стан та перспективи розвитку цивілістики як науки¹. Вказаний інтерес науковців до аналізу особливостей становлення тієї чи іншої наукової школи приватного права, витоків її формування, відомих представників вважаємо надзвичайно позитивним та вкрай необхідним для розвитку сучасної науки цивільного права, адже це впливає не тільки на впізнаваність певної наукової школи, а й дозволяє окреслити стан розвитку цивілістичної думки в Україні, її прогресивність та здатність відповідати динамічному розвитку цивільних правовідносин загалом.

Справді, дослідження наукових ідей, напрямів, над якими працює певна школа приватного права в Україні та відповідний обмін досвідом – це завжди про напруження спільної або ж близької за своєю суттю наукової позиції, безумовно, із збереженням ідентифікуючих особливостей кожної із шкіл, відцентрування певних концепцій та фундаментальних підходів, які вказують на самобутність наукових шкіл як наукового цивілістичного осередку.

Кожна наукова школа як центр цивілістичних досліджень характеризується напрацьованим десятиліттями науковим баченням тих чи інших проблем цивільного права, власним поглядом щодо сучасного стану та перспектив розвитку правового регулювання певного інституту приватного права. Саме тому аналіз наукових концепцій наукових шкіл приватного права дозволяє зрозуміти, які ідеї та аргументи у дослідженні певного цивілістичного явища є для них об'єднуючими, а стан єдності у доктринальних концепціях дає можливість формувати наукові підходи, які би законодавець втілював у нормативно-правових актах при удосконаленні чинного цивільного законодавства.

¹ Харитонова О. І. Школа права інтелектуальної власності у Національному університеті «Одеська юридична академія»: 5 років пошуків. *Часопис цивілістики*. 2012. № 13. С. 6–9.; Борисова В. Харківська школа цивільного (приватного) права. *Право України*. 2014. № 6. С. 48–55; Луць В. Західноукраїнська школа приватного права. *Право України*. 2014. № 6. С. 56–66.

Власник: Nataliia Bondar

e-mail: nataliiabondar28@gmail.com | тел.: 0951356543

Як слушно вказує О. І. Харитонова, у широкому сенсі «наукову школу» можна визначити як сукупність наукового потенціалу (правознавців, особистостей) у відповідній галузі, що реалізується шляхом отримання наукових результатів на певних, властивих саме цій сукупності засадах, які відрізняють її від інших аналогічних шкіл². Одночасно важливо, щоб ті ідеї, які пропонуються в межах певної цивілістичної школи, були здатними пройти перевірку часом та відповідати динаміці суспільних змін.

У цьому зв'язку слід повністю погодитись із думкою І. В. Спасибо-Фатєєвої, відповідно до якої фундаментальні цивілістичні поняття не можуть піддаватися кон'юнктурним змінам. Професор наводить приклад цивільно-правових категорій, які були запропоновані ще давньоримськими юристами, проте дотепер залишаються базовими, а спроби відмовитися від них чи замінити на інші, що розроблені, як вказує вчена, «на потребу віку нинішнього», щоразу зазнавали поразки, їх нежиттєздатність кожен раз доводилась соціальним буттям³.

Слід наголосити, що окремі цивілістичні українські школи мають багатолітню історію свого існування та розвитку. Такою, до прикладу, є багаторічна історія Харківської, Київської, Одеської, Львівської шкіл приватного права, окремі з яких беруть свої витоки ще з 19 століття. Одночасно є ряд шкіл приватного права, які у різний період зародилися та функціонують уже в незалежній Україні та є відносно «молодими».

Серед них – школи приватного права, які, як наголошується у науковій статті професора В. В. Луця, узагальнено прийнято називати Західноукраїнською школою приватного права. Вказана школа загалом представлена науковцями кафедр цивільного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Національного університету «Острозька академія», Західноукраїнського національного університету, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Праці вчених-цивілістів названих та інших юридичних вишів західного регіону України є, як наголошував академік, «незаперечним внеском у духовну скарбницю українського народу та основою для подальших досліджень проблем приватного права»⁴, з чим однозначно слід погодитись.

Важливу нішу серед західноукраїнських шкіл приватного права посідає також Прикарпатська цивілістична наукова школа, яка створена та функціонує на базі кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ). Саме до характеристики особливостей її формування, фундаментальних напрямів досліджень, сучасного стану та перспектив розвитку звернемось в межах цієї наукової статті.

² Харитонова О. І. там само.

³ Спасибо-Фатєєва І. В. Міркування про українську цивілістику / Слогди про Людину, Вченого, Науковця (до 60-річчя від Дня народження професора Ірини Володимирівни Жилінкової) / за ред. Р. О. Стефанюка. Харків : Право, 2019. 288 с. С. 206–218.

⁴ Луць В. там само.

Як слушно вказується в Альманаху кафедри цивільного права⁵, історія кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 30 років функціонування – це історія становлення Прикарпатської цивілістичної школи, а тому, досліджуючи відповідну школу, будемо паралельно звертатись до аналізу діяльності кафедри цивільного права як осередку, де вказана школа виникла та сформувалась.

Попри відносно незначний період свого існування, досліджувана школа пройшла етап становлення й розвитку, кристалізації наукових ідей та завдяки професорсько-викладацькому складу на сьогодні є впізнаваним в Україні та за кордоном осередком цивілістики.

Основні результати наукової роботи працівників кафедри втілюються у фахових статтях, тезах конференцій, захищених дисертаціях, в яких досліджується цивільно-правове регулювання майнових та особистих немайнових прав фізичних і юридичних осіб. Динамічний науковий розвиток кафедри обумовив створення у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника спеціалізованої вченої ради, яка ось уже кілька років успішно функціонує та в межах якої відбуваються чисельні захисти дисертацій.

Міцні позиції Прикарпатської цивілістичної школи базуються передусім на зусиллях її засновників – академіка НАПрН України В. В. Луця (1933–2021 р. р.) та професора В. А. Васильєвої (1961–2023 р. р.), а також усього професорсько-викладацького складу кафедри. Фундатори цивілістичного осередку на Прикарпатті своєю багаторічною працею зміцнювали наукові позиції школи, формували молоде покоління науковців, саме їх наукові концепції виступили беззаперечною теоретичною основою розвитку сучасних та перспективних досліджень Прикарпатської цивілістичної школи, що обумовлює потребу серед іншого зупинитись на основних напрямках саме їх досліджень.

Так, сфера наукових інтересів першого завідувача кафедри, академіка Володимира Луця просякнута проблематикою правового регулювання договірних відносин. Без перебільшення, ідеї, розроблені науковцем незалежно від періоду, в якому вони висловлювались, визначаються своєю далекоглядністю, у них закладена міцна теоретична основа сучасного договірного права та ідея розуміння договору як універсальної правової форми цивільного обороту.

Значну увагу вчений приділяв дослідженню договору саме як юридичного факту та як правочину, одночасно у своїх наукових працях В. В. Луць підтримував ідею багатоаспектності розуміння договору, яка полягала у тому, що вчений розглядав договір як основний регулятор цивільних правовідносин, джерело цивільного права, нормативний документ, форму реалізації цивільної правосуб'єктності учасників

⁵ Альманах кафедри цивільного права. URL: <https://kcp.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/82/2022/02/%D0%9F%D1%80%D0%BE-%D0%BA%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D1%83-2017-25-%D1%80%D1%96%D1%87%D1%87%D1%8F.pdf>

цивільних правовідносин, зобов'язання⁶. У наукових розробках професора отримала розвиток ідея свободи договору та всебічне дослідження принципу свободи договору; не менш важливе теоретичне значення відіграють наукові напрацювання академіка щодо підстав класифікації цивільно-правових договорів⁷.

Дослідження вченого у сфері договірної права базувалися на вивченні не тільки статичних договірних відносин, а й просякнуті проблематикою їх динаміки – дослідженням інститутів виконання договору та відповідальності у разі його невиконання або ж неналежного виконання. Так, стосовно інституту виконання договору надзвичайно важливо наголосити, що концептуальним аргументом у цій частині видається розмежування інститутів виконання договору та інституту цивільно-правової відповідальності за договором.

У своїх наукових працях вчений наголошує на тому, що «цивільно-правова відповідальність завжди проявляється у додатковому обов'язку, відмінному від основного, який покладається на особу боржника, у зв'язку із невиконанням або ж неналежним виконанням договірної зобов'язання», показуючи чітку різницю між окресленими інститутами цивільного права. Важливим напрямком досліджень професора у сфері договірної права виступають питання належного виконання договору, передусім у частині строків виконання⁸. Більш пізній етап наукової творчості Володимира Васильовича пов'язаний також із вивченням проблематики корпоративних правовідносин.

Інший напрям досліджень Прикарпатської цивілістичної школи витікає із наукових досліджень професора В. А. Васильєвої, яка з 2002 р. протягом тривалого періоду часу очолювала кафедру цивільного права та Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Знання, досвід, організаційні зусилля та віддана праця Валентини Антонівни виступили основою подальшого розвитку та поступу кафедри й інституту на теренах правничого освітянського та наукового простору.

У центрі наукового інтересу вченої перебували різні інститути цивільного права, але «червоною ниткою» через увесь науковий шлях В. А. Васильєвої проходили проблеми договірної, корпоративної права, а також інститут способів захисту цивільного права та інтересу.

Так, зокрема, ряд праць цивіліста присвячені типології договорів, удосконаленні класифікаційних критеріїв при їх систематизації⁹; вченні про реальні та консенсуальні договори. Окремою сферою наукового пізнання професора виступили

⁶ Луць В. В. До питання про сутність та зміст цивільно-правового договору. *Приватне право*. 2013. № 1. С. 118–129.; Луць В. В. Договір як регулятор цивільних відносин. *Право України*. 2012. № 9. С. 19–25.

⁷ Луць В. В. *Контракти в підприємницькій діяльності: навч. посіб. 2-е вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2008. 576 с.; Господарський договір та ефективність виробництва. Львів. Вища школа. 1979.*

⁸ Луць В. В. *Строки і терміни у цивільному праві. монографія. Київ. Юрінком Інтер, 2013. 320 с.*

⁹ Васильєва В. А. *Проблеми регулювання цивільно-правового договору: теоретичні та практичні аспекти. Право України. 2019. № 2. С. 14–24.*

договори про надання послуг, зокрема, посередницькі послуги. Саме ця група договорів найглибше розглянута та отримала різностороннє вивчення у працях учнів ученої¹⁰.

Окремо слід наголосити на дослідженні вченою корпоративних правовідносин, зокрема, в частині аргументації їх цивільно-правової природи, структури, змісту, доктринального розуміння корпорації, суб'єктивного корпоративного права, корпоративної власності, корпоративного управління, договірного регулювання корпоративних правовідносин та безлічі інших питань за вказаною проблематикою¹¹. Наукові погляди цивіліста були особливо важливими на етапі становлення доктрини корпоративного права та залишаються і в умовах сьогодення.

Ще один напрям наукового інтересу професора Валентини Васильєвої пов'язаний із вивченням інституту захисту суб'єктивних цивільних прав, характеристикою підстав цивільно-правової відповідальності, побудови приватноправової концепції розуміння сутності цивільно-правової відповідальності¹².

Особливе захоплення питаннями договірного та корпоративного права фундаторів Прикарпатської цивілістичної школи, вміння зацікавити науковою проблематикою виступили необхідним фундаментом для розвитку вказаного напрямку у працях учнів цивілістів на рівні докторських та кандидатських досліджень і визначили вектор руху школи загалом.

Непересічний вплив фундаторів Прикарпатської цивілістичної школи, професорів кафедри цивільного права обумовив присвяту щорічних наукових заходів – конференції за темою «Договір як універсальна форма товарного обороту» світлій пам'яті академіка В. В. Луця та конференції з проблематики корпоративного права світлій пам'яті професора В. А. Васильєвої («Васильєвські читання»).

Загалом сфера наукових інтересів професорсько-викладацького складу кафедри цивільного права охоплює кілька ключових напрямів, які знайшли своє втілення у захищених докторських та кандидатських дисертаціях. Серед них хотілося б виділити такі основні напрями:

По-перше, напрям дослідження проблематики участі юридичних та фізичних осіб у цивільних правовідносинах, який розвинений у наукових працях професора Зеліско А. В. «Правовий статус споживчих товариств» (2012 р.); «Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин» (2017 р.)

¹⁰ Офіційний сайт кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника URL: Васильєва В. А. Кафедра цивільного права (pnu.edu.ua)

¹¹ Васильєва В. А. Проблеми розвитку корпоративного права. Приватне право. 2013. № 1. С. 135–145.; Васильєва В. А., Зеліско А. В. Корпорації в праві України. *Юридична Україна*. 2020. № 7. С. 26–35.

¹² Васильєва В. А. Захист порушених суб'єктивних прав та юридична відповідальність (теоретичні та методологічні аспекти). *Реформування юридичної освіти: виклики часу*. Збірник статей до ювілею доктора юридичних наук, професора Наталії Семенівни Кузнецової / Відп. ред. О. В. Кохановська та О. О. Кот. К.: ПрАТ «Юридична практика». 2019. С. 511–522.

та професора Зозуляк О. І. «Непідприємницькі юридичні особи як суб'єкти цивільного права: теоретичний та практичний аспекти» (2017 р.).

На розвиток вказаного напрямку під науковим керівництвом професорів кафедри захищено ряд кандидатських дисертацій, зокрема, в частині дослідження проблематики участі у цивільних правовідносинах корпоративних інвестиційних фондів, громадських об'єднань, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, участі у спадкових правовідносинах. Отримало свій розвиток також вчення про непідприємницькі юридичні особи, передусім, в аспекті вивчення особливостей їх припинення, членських правовідносин, які складаються у непідприємницьких товариствах.

По-друге, напрям загальнотеоретичних та інституційних питань розвитку договірної права договору, який розвинутий викладацьким складом на рівні кандидатських дисертацій, а саме: щодо правової моделі договору як форми реалізації цивільної правосуб'єктності юридичних осіб (Зозуляк О. І.); договорів про надання комунальних послуг (Гейнц Р. М.); договорів на виконання підрядних робіт за державним замовленням (Банасевич І. І.); договору позички (Стефанишин Н. М.); свободи договору (Схаб-Бучинська Т. Я.); шлюбного договору (Олійник О. С.).

По-третє, проблематика захисту прав споживачів, яка перебуває в центрі наукових досліджень доцента Банасевич І. І., зокрема, щодо напрацювання теоретичної моделі споживчого договору, способів захисту прав споживачів за договорами про надання послуг, захисту прав споживачів транспортних послуг (Гришко У. П.).

По-четверте, питання правового регулювання корпоративних правовідносин, зокрема: корпоративного договору, правочину як підстави виникнення корпоративних прав; здійснення корпоративних прав учасниками (засновниками) господарських товариств; проблематики правонаступництва в корпоративних правовідносинах; способів захисту корпоративних прав; забезпечення прав кредиторів при реорганізації юридичної особи.

Кожен із вказаних напрямів представлений на рівні кандидатських дисертацій та монографічних досліджень працівників кафедри. Поряд із вищенаведеними напрямками, серед наукових розробок кафедри цивільного права останніми роками з'являються нові сфери наукового пізнання явищ цивільного права, пов'язані із дослідженням віртуальних активів як об'єктів цивільних прав, науково-технічної інформації, штучного інтелекту, проблематики цифровізації у приватному праві, що обумовлено розвитком технологій та ускладненням структури правових зв'язків у самих цивільних правовідносинах.

Науковці Прикарпатської цивілістичної школи є співавторами серії монографій та науково-практичних коментарів. Серед колективних праць професорсько-викладацького складу кафедри, які опубліковані останніми роками варто назвати : «Договір як універсальна форма правового регулювання»; «Корпоративне право Австрії та України»; «Корпоративне право Польщі та України»; «Корпоративне право України: проблеми теорії та практики»; Науково-практичний коментар За-

Власник: Nataliia Bondar

e-mail:nataliabondar28@gmail.com | тел.:0951356543

кону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та інші.

Окремим напрямом наукової роботи кафедри цивільного права є її багаторічна співпраця з Лабораторією вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (м. Київ), яка створена на базі Юридичного інституту у липні 2001 р. та успішно функціонує по сьогодні під керівництвом доцента, старшого дослідника Л. В. Сішук.

Лабораторія є визнаним в Україні осередком вивчення проблематики корпоративного права, а її працівники спрямовують свою діяльність на вдосконалення механізму правового регулювання корпоративних відносин та адаптацію внутрішнього корпоративного законодавства України до принципів Європейського співтовариства та норм міжнародного права на шляху євроінтеграційних процесів та в умовах воєнного та післявоєнного стану. Результати наукової роботи наукових співробітників Лабораторії відображені у чисельних монографічних дослідженнях з проблем корпоративного права, експертних висновках, законопроектах, матеріалах відомої в Україні та за її межами конференції за тематикою правової регламентації корпоративних правовідносин.

Важливе значення у діяльності кафедри цивільного права відводиться міжнародній науковій роботі, що проявляється у міжнародних стажуваннях, участі працівників кафедри у наукових заходах за кордоном, долученні до міжнародних наукових проєктів; непересічну роль відіграє також співпраця з провідними науковими цивілістичними школами України.

Попри наукову складову, для кафедри важливими є й організаційна та навчальна робота, посилення якості освітнього процесу. Діяльність за цими напрямками сьогодні успішно координується доцентом, завідувачем кафедри цивільного права Р. М. Гейнц. Справді, українська юридична освіта переживає складні часи, які обумовлені як COVID-19, так і дією воєнного стану в Україні, що негативно впливає на мотивацію студентства юридичних вишів до навчання та ускладнює організацію навчального процесу

З огляду на це, професорсько-викладацький склад постійно працює над удосконаленням якості викладання з урахуванням вказаних викликів, застосуванням цифрових інструментів у навчальній роботі, наповненні університетської платформи дистанційного навчання актуальними ресурсами та методичним забезпеченням.

Колектив кафедри розуміє, що студентство повинно засвоїти базові категорії цивільного права, уміти аналізувати їх законодавче оформлення та використовувати їх при постійному оновленні правової інформації. Підхід у викладанні дисциплін цивільно-правового блоку в своїй основі спрямований на вивчення та аналіз цивільного законодавства України; доктрини цивільного права; актуальної практики застосування норм цивільного права, адже за відсутності єдності оцих трьох компо-

Власник: Nataliia Bondar

e-mail: nataliibondar28@gmail.com | тел.: 0951356543

нентів, студент, як наголошується у літературі, отримає уривчасті знання та не сформує цілісного бачення щодо фундаментальних понять приватного права¹³.

Викладачі кафедри намагаються дотримуватись балансу у подачі матеріалу (не затеоретизовувати знання студента або ж навпаки опиратись виключно на практику застосування), а поєднувати у правильній пропорційній подачі законодавчий матеріал, особливості його втілення у практичній площині та відповідне доктринальне бачення теми, що розглядається.

Як лекційні, так і семінарські заняття носять в своїй основі проблемний характер, містять системну аналітику, виклад кожної теми підкріплюється актуальною судовою практикою, правовими висновками Верховного Суду; формуванню правничого мислення студента-юриста сприяє також аналіз рішень Європейського суду з прав людини у цивільних спорах, що є невід'ємною складовою у навчальному процесі. Подача навчального матеріалу відбувається у руслі тенденцій розвитку цивільного законодавства, що є особливо актуальним в умовах рекодифікації ЦК України, значна увага при проведенні семінарських занять приділяється формуванню у студентів навиків юридичної аргументації як одного із основних методів роботи у юридичній практиці.

Важливими формами роботи з студентами виступають реферування наукових статей; залучення студентів до наукових гуртків цивілістичного спрямування (на кафедрі протягом багатьох років діють студентські наукові гуртки «Цивілістичний клуб» та «Європейське приватне право») й участі у конференціях та інших заходах науково-практичного характеру, конкурсах наукових робіт, написанні письмових робіт у формі рефератів, есе, звісно, за умови творчого авторського підходу при їх виконанні; практикується робота студентів із зразками цивільно-правових договорів, статутів та інших локальних корпоративних актів юридичних осіб.

Викладачі кафедри у своїй навчальній та науковій роботі опираються на платформи телеграм-каналів, які пов'язані з аналізом судової практики, зокрема, «Центр дослідження судової практики», «Цивілістична платформа», «Трохи про приватне право», а також інформаційний ресурс відповідних груп у соцімережі «Facebook», до прикладу, «Корпоративне право» та «Цивільне право».

Підсумовуючи усе вищенаведене, хочеться висловити сподівання, що напрацьовані багаторічною працею наукові ідеї та концепції Прикарпатської цивілістичної школи будуть затребуваними, стійкими за своїм змістом, здатними відображати уявлення про базові категорії цивільного права, удосконалюватись у перспективних наукових дослідженнях працівників кафедри, виступаючи надійною теоретичною основою майбутніх напрямів учення про феномен того чи іншого інституту цивільного права та, зрештою, знайдуть своє втілення у рекодифікованому Цивільному кодексі України та інших актах цивільного законодавства.

¹³ Зозуляк Ольга, Башурин Наталія Викладання циклу приватноправових дисциплін у магістратурі : нові виклики в умовах реформи юридичної освіти та дистанційного навчання. Актуальні проблеми правознавства. 2023. № 1. С. 159–166.

Маємо абсолютну впевненість у тому, що кафедра цивільного права як місце творення цивілістичних ідей та забезпечення навчального процесу, буде й надалі удосконалюватись у якості викладання дисциплін приватного права при підготовці студентства, аспірантів та докторантів, а найбільшим її здобутком незмінно залишатиметься професорсько-викладацький склад, який щоденною працею вносить свій вклад у розвиток кафедри, навчально-наукового юридичного інституту та університету загалом.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Hospodarskyi dohovir ta efektyvnist vyrobnytstva [Commercial contract and production efficiency] Vyshcha shkola. [Higher school.] Lviv. 1979.
2. Luts V. V. Kontrakty v pidpriemnytskii diialnosti[Contract as a regulator of civil relations. Law of Ukraine] navch. posib. 2-e vyd., pererob. i dopov. [a textbook. 2nd edition, revised and supplemented.] K.: Yurinkom Inter, 2008. 576 s.
3. Luts V. V. Stroky i termyny u tsyvilnomu pravi.[Terms and deadlines in civil law] monohrafiia. [monograph.] Kyiv. Yurinkom Inter, 2013. 320 s.

Collection of articles

4. Vasyliieva V. A. Zakhyst porushenykh sub'iektyvnykh prav ta yurydychna vidpovidalnist (teoretychni ta metodolohichni aspekty). Reformuvannia yurydychnoi osvity: vyklyky chasu. [Protection of violated subjective rights and legal liability (theoretical and methodological aspects). Reforming Legal Education: Challenges of the Times.] Zbirnyk statei do yuvileiu doktora yurydychnykh nauk, profesora Natalii Semenivny Kuznietsovoi [Collection of articles dedicated to the anniversary of Doctor of Law, Professor Nataliia Semenivna Kuznetsova]/ Vidp. red. O. V. Kokhanovska ta O. O. Kot. K.: PrAT «Iurydychna praktyka». 2019. S. 511–522.
5. Spasybo-Fatieieva I. V. Mirkuvannia pro ukrainsku tsyvilistyku / Spohady pro Liudynu, Vchenoho, Naukovtsia (do 60-ricchia vid Dnia narodzhennia profesora Iryny Volodymyrivny Zhylinkovoi) [Reflections on Ukrainian Civilistics / Memories of a Man, a Scientist, a Scientist (to the 60th anniversary of Professor Iryna Volodymyrivna Zhylinkova)]/ za red. R. O. Stefanchuka. Kharkiv : Pravo [Pravo], 2019. 288 s. S. 206–218.

Journal articles

6. Borysova V. Kharkivska shkola tsyvilnoho (pryvatnoho) prava. [Kharkiv School of Civil (Private) Law]. Pravo Ukrainy. [Law of Ukraine] 2014. №6. С. 48–55
7. Kharytonova O. I. Shkola prava intelektualnoi vlasnosti u Natsionalnomu universyteti «Odeska yurydychna akademiia»: 5 rokiv poshukiv. [Kharytonova O. I. School of Intellectual Property Law at the National University

Власник: Nataliia Bondar

e-mail:nataliibondar28@gmail.com | тел.:0951356543

- 'Odesa Law Academy': 5 years of search.] Chasopys tsyvilistyky [Journal of Civilistics] 2012. №13. S. 6–9.
8. Luts V. V. Do pytannia pro sutnist ta zmist tsyvilno-pravovoho dohovoru. [To the question of the essence and content of a civil law contract] Pryvatne pravo [Private law] 2013. №1. C. 118–129.
  9. Luts V. V. Dohovir yak rehuliator tsyvilnykh vidnosyn. [Contract as a regulator of civil relations.] Pravo Ukrainy. [Law of Ukraine] 2012. №9. S. 19–25.
  10. Luts V. Zakhidnoukrainska shkola pryvatnogo prava. [Lut V. Western Ukrainian School of Private Law] Pravo Ukrainy [Law of Ukraine] 2014. №6. S. 56–66.
  11. Vasylieva V. A. Problemy rehuliuвання tsyvilno-pravovoho dohovoru: teoretychni ta praktychni aspekty [Vasileva V. A. Problems of regulation of civil law contract: theoretical and practical aspects] Pravo Ukrainy [L aw of Ukraine] 2019. №2. C. 14–24.
  12. Vasylieva V. A. Problemy rozvytku korporatyvnoho prava. [Problems of development of corporate law] Pryvatne pravo [Private law] 2013 №1. S. 135–145.
  13. Vasylieva V. A., Zelisko A. V. Korporatsii v pravi Ukrainy. [Corporations in the Law of Ukraine], Yurydychna Ukraina. 2020. №7. C. 26–35.
  14. Zozuliak O., Bashuryn N. Vykladannia tsykladu pryvatnopravovykh dystsyplin u mahistraturi : novi vyklyky v umovakh reformy yurydychnoi osvity ta dystantsiinoho navchannia. [Teaching a cycle of private law disciplines in the magistracy: new challenges in the context of legal education reform and distance learning.] Aktualni problemy pravoznavstva [Actual problems of jurisprudence.] 2023. №1. C. 159–166.

Website

15. Almanakh kafedry tsyvilnogo prava. [Almanac of the Department of Civil Law] URL: <https://kcp.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/82/2022/02/%D0%9F%D1%80%D0%BE-%D0%BA%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D1%83-2017-25-%D1%80%D1%96%D1%87%D1%87%D1%8F.pdf>
16. Ofitsiyni sait kafedry tsyvilnogo prava Prykarpatskoho natsionalnogo universytetu imeni Vasylia Stefanyka [Official website of the Department of Civil Law of Vasyli Stefanyk Precarpathian National University] URL: Vasylieva V. A. Kafedra tsyvilnogo prava (pnu.edu.ua)

Prykarpattia school of civilization: 30 years of progress and growth

prepared by

Olha Zozuliak

Doctor of Law, Professor,

Chief Researcher

Academician V. V. Lutsya

Laboratory of Corporate Law Problems

Academician F. H. Burchak

Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship

National Academy of Legal Sciences of Ukraine (Kyiv)

ORCID: 0000-0002-6108-4442

Власник: Nataliia Bondar

e-mail: nataliibondar28@gmail.com | тел.: 0951356543